

Kjell Fjørtoft kritiserer i sin nye bok kirken generelt og biskop Berggrav spesielt for å ha slettet eller flyttet gravene til medlemmer av NS. Kritikerne karakteriserer boken som perspektivløs, ensidig og amatørhistorisk. FOTO: KJELL HANSEN, ARKIV

Kritiserer kirken for ^{Vår Land} å ha slettet NS-graver ^{5/7-97}

– Medlemmene av Nasjonal Samling (NS) skulle forfølges inn i døden. Gravsteder som tilhørte NS-folk ble slettet med kirkens velsignelse, skriver Kjell Fjørtoft i ny bok.

Av Jon Barratt Nysæther
Vårt Land

DAVÆRENDE biskop Eivind Berggrav godkjente i 1945 at gravsteder som tilhørte medlemmer av NS ble slettet og urner flyttet til andre steder. Det skriver forfatter Kjell Fjørtoft i sin nye bok «Oppgjøret som ikke tok slutt». Fjørtoft går hardt ut mot Berggravs rolle i landssvikoppgjøret. Ifølge Fjørtoft tente Berggrav et flammende bål av hat mot NS-medlemmene.

Trakasserling

I en artikkel i 1945 tok biskop Berggrav til orde for at det norske folk hadde et ansvar for å felle en kollektiv dom over medlemmene av NS. «De som sier de var passive, har samme ansvar som de aktive. De passive utgjorde den moralske basis, de var voldsforrettningens kausjonister», skrev Berggrav. Artikkelen ble seinere trykt i 250 000 eksemplarer og spredd over hele landet. Fjørtoft tror at landssvikoppgjøret kunne ha blitt mindre uforsonlig hvis ikke Berg-

grav hadde gått ut så sterkt som han gjorde.

– Berggravs pamflett pisket opp stemningen mot NS-medlemmene, sier Fjørtoft til Vårt Land. Han mener at kirkens uforsonlige holdning legitimerte trakasseringen av NS-medlemmer også på andre områder.

– Det var først og fremst Eivind Berggrav og fylkesmann i Oslo, C. Platou, som stod bak beslutningen om å flytte graver, sier Fjørtoft.

Kjenner ikke omfanget

Han kan ikke si noe om omfanget av flyttingen, utover at han sitter på en liste med 30 navn over graver som var planlagt flyttet. Han mener at hvorvidt flytting ble gjennomført også var et utslag av tilfeldigheter. – I denne sammenhengen var det nok at noen protesterte mot å ligge på samme kirkegård som en med NS-tilknytning, sier forfatteren.

– Bør kirken ta et oppgjør med

sin historie og beklage det som har skjedd?

– Ja, absolutt! Kirken har tidd stille om det som skjedde, og latt som om det aldri har funnet sted. Det er derfor viktig at dette nå kommer for en dag, sier Fjørtoft.

«Berggrav for mild»

– Biskop Berggrav var ikke blant dem som gikk hardest ut mot landssvikene. Mange mente tvert om at han var for mild i sin dom, sier professor Torleiv Austad ved Menighetsfakultetet. Han mener landssvikoppgjøret må bedømmes ut fra stemningen som hersket, og viser til at mange prester spilte en aktiv og viktig rolle i forsoningsarbeidet.

Austad kjenner ikke til at Oslo menigheters fellestråd skal ha innført forbud mot å sette opp gravstøtter til medlemmer av NS, slik Fjørtoft hevder. – Jeg vil bli forbauset dersom dette viser seg å være sant, sier han.

– Det er ingen tvil om at Fjør-

tofts påstand om at graver ble flyttet er riktig, sier historiker Hans Fredrik Dahl. – For de nye norske myndighetene etter krigen var det et stort problem hva som skulle gjøres med både tyske og NS-gravplasser, som ofte hadde fått en framtredd plass under krigen. Dette er en side ved norsk historie som ingen enda har undersøkt, og det vil være svært interessant få belyst problemstillingene nærmere, sier Dahl.

Tidligere leder i Mellomkirkeelig Råd, Per Voksø, sier til Vårt Land at han personlig ikke kjenner til at graver skal ha blitt flyttet, men at det ikke kan utelukkes. Han viser til at kirken kjørte en beinhard linje mot dem de mente hadde sviktet. Blant annet fikk tilsammen 58 prester et krasst telegram fra sin biskop med beskjed om at de var suspendert fra tje-
nesten.

– Kirkens holdning var likevel stort sett i tråd med folkemeningen, sier Voksø.

– Trenger nyansering

– Vi hadde en gyllen mulighet til å nyansere landssvikoppgjøret under frigjøringsjubileet for to år siden. Den makten vi ikke å bruke, og jeg frykter nå at det kan være for seint, sier prost i Vestre Aker Jan Otto Kvalheim. – I dag, 52 år etter at det skjedde, kan vi se landssvikoppgjøret med en betydelig distanse. Det er knapt tvil om at Berggravs holdninger i dag framstår som ikke nok nyanserte, sier Kvalheim. Han viser til at motivene for å være aktiv i NS kunne være ulike. – Det fantes også troskyldige eller idealister, selv om det skulle vise seg at de tok skammelig feil. (VL)

Fjørtoft møter motbør

FJØRTOFTS nye bok om landssvikoppgjøret blir tildels slaktet av norske anmeldere. – Dette er ikke nytt, og det blir ikke nyere av at Fjørtoft gjentar og gjentar det, skriver Aftenpostens Per Egil Hegge. Hegge kaller boken for amatørhistorikk og mener at den avføder et rop på ekspertisen.

Heller ikke Dagbladet er nådig i sin karakteristikk av boken: – Et skjevt, ensidig og perspektivløst partsinnlegg. Fjørtoft følger en tradisjon hvor en henger seg opp

i de diskutabile og negative sidene ved rettsoppgjøret, og hvor kritikken framføres med stort følelsesmessig engasjement, skriver Øystein Sørensen.

VGs Yngvar Ustvedt er noe mer positiv, og kaller boken rystende lesning til terningkast fire. Men også Ustvedt kritiserer Fjørtoft for at det han kommer med ikke er nytt, samtidig som han «ofte later som om han er en av de første som skriver om disse tingene». (Vårt Land)